

Jordbiten

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Aktuell information från landsbygdsavdelningen Länsstyrelsen Västra Götaland

Nr 1 /2023

Tema

Landsbyggsstöd

Ny period och nya förutsättningar

NU ÄR DEN nya programperioden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik i gång. Sverige har, liksom övriga länder i EU, tagit fram en strategisk plan för att utföra periodens jordbrukspolitik. Nytt för denna period är att alla olika typer av stöd och ersättningar ingår i en och samma plan, den strategiska planen. Den totala budgeten för planen är 60 miljarder kronor för åren 2023-2027. EU står för 45 miljarder kronor och Sverige för 15.

Den strategiska planen har tre mål, som alla medlemsländer i EU ska arbeta utifrån. Den ska:

- Främja en smart, konkurrenskraftig, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelsförsörjningen.
- Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s mål om miljö och klimat.
- Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.

De här tre målen är sedan i sin tur nedbrutna i nio särskilda mål. Dessa kan du läsa mer om på Jordbruksverkets webbplats.

Enkelt uttryckt smalnar målgruppen för den strategiska planen av jämfört med det tidigare landsbygdsprogrammet. En del stöd och ersättningar som varit riktade till andra än lantbruksföretag försvinner denna period. Det betyder att de inte längre hanteras inom jordbrukspolitiken utan lyfts ut för hantering på annat sätt. De största ersättningarna som lämnas är bredbandsstöd, kommersiell service, stängsel mot rovdjur samt restaurering av betesmarker och slätterängar. Dessa hamnar hos Post- och telestyrelsen, Tillväxtverket, viltskadeanslaget samt Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

En annan större förändring är att gårdsstödet minskar med 25 procent till förmån för ettåriga ersättningar inom miljö och klimat. De ettåriga ersättningarna är ekologisk produktion, precisionsjordbruk - planering samt kolinlagring och minskat kväveläckage.

Nytt för denna period är att EU-kommissionen har bestämt att alla medlemsländer ska införa digital uppföljning av jordbruksmark. I Sverige införs detta för de ersättningar som du söker genom SAM Internet. Varje skifte följs upp genom satellitanalys för att se om det är jordbruksmark samt om det sker någon jordbruksaktivitet. Visar det sig i analysen att något inte stämmer överens med din ansökan får du kännedom om det. Du får då möjlighet att genomföra de åtgärder som behövs för att inte få avdrag på dina ersättningar. ●

Ingrid Guldbland

avdelningschef

Jordbitens redaktion

Agneta Olsson

Nina Goos

Erika Kvarnlöf

Informationsskrift från Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Utgivare

Länsstyrelsen Västra Götaland
Landsbygdsavdelningen

Postadress

403 40 Göteborg

Ansvarig utgivare

Ingrid Guldbland

Tryck

Taberg Media Group, Taberg, 2023

Papper

Arctic Volume White 100g inlaga,
130 g omslag

Utgivningsplan 2023

Nr 1 – 16 februari

Nr 2 – 5 maj

Nr 3 – 14 september

Nr 4 – 30 november

Manusstopp fem veckor före utgivning

Du får den här tidningen eftersom du antingen sökt EU-stöd eller för att du har anmält intresse för att få aktuell information från landsbygdsavdelningen på Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Vill du prenumerera på Jordbiten, avsluta din prenumeration, ändra till digital prenumeration eller meddela adressändring? Skicka e-post till jordbiten.vastragotland@lansstyrelsen.se så ordnar vi det. Länsstyrelsen skyddar dina personuppgifter. Mer information på www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland, sök på personuppgifter.

Omslagsfoto: Jacob Goos

Foton till artiklarna är tagna av författarna om inget annat anges.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

3041 0271

Nu börjar vi om

En ny programperiod innebär att både ni som söker stöd och vi på Länsstyrelsen ska lära oss ett nytt regelverk. På Jordbruksverkets webbplats finner du mycket information. För frågor om jordbrukarstöden kan du ringa oss på telefonnummer 0771-67 00 00.

För att vi ska kunna kontakta dig är det mycket viktigt att dina kontaktuppgifter stämmer. Kan vi snabbt komma i kontakt med dig så kortar det handläggningstiden och ökar

sannolikheten att din ansökan kommer med i de tidiga besluten. Uppgifterna ändrar du på *Mina sidor*, inte i SAM Internet. Kolla uppgifterna redan idag, vänta inte tills du skickar in ansökan.

När du är inloggad, kontrollera även att du har rätt bankkonto inlagt, så slipper du en onödig förse- ning på utbetalningarna.

För att snabba på kommunikationen rekommenderar vi även en anslutning till en digital brevlåda, till exempel Min myndighetspost.

Då får du brev samma dag vi skickar dem och kan svara snabbt. Allt för att du ska få din utbetalning så snart som möjligt.

Pernilla Kronbäck
Enheten för jordbrukarstöd

Illustration: Rebecca Elfast

Då kommer pengarna

Här kan du se hur utbetalningsplanen för jordbrukarstöden ser ut för 2023 och början av 2024.

Delutbetalning av kompensationsstöd och ersättningar för skyddszoner, betesmarker och slätterängar samt vallodling påbörjar vi i november.

I december påbörjar vi slututbetalning av gårdsstöd, stöd till unga jordbrukare, nötkreatursstöd, ersättning för våtmarker och dammar, vallodling och restaurering av betesmarker och slätterängar.

Slututbetalningarna av kompensationsstöd och ersättningar för skyddszoner samt betesmarker och slätterängar påbörjar vi januari 2024.

Sist ut blir ersättningar för ekologisk produktion, precisionsjordbruk samt kolinlagring och minskat kväveläckage med början i april 2024.

Johanna Jensen
Enheten för jordbrukarstöd

Stöd/ersättning	Delutbetalning	Slututbetalning
Gårdsstöd Stöd till unga jordbrukare Nötkreatursstöd	-	December 2023
Ekologisk produktion Precisionsjordbruk Kolinlagring/minskat kväveläckage	-	April 2024
Kompensationsstöd Skyddszoner Betesmark och slätterängar	November 2023	Januari 2024
Våtmarker och dammar	-	December 2023
Vall	November 2023	December 2023
Restaurering betesmarker och slätterängar	-	December 2023

Förändringar i befintliga stöd

Av de stöd som tidigare funnits kommer en del bli kvar. Det kommer dock vissa ändringar i dessa stöd.

En förändring är att de nya grundvillkoren kommer gälla samtliga stöd, både befintliga och nya.

Gårdstöd

Gårdsstödet förenklas när stödrätterna försvinner 2023. Stödrätterna förlorar sitt värde och du behöver inte göra någonting. Förgröningsstödet, som har varit en del av gårdsstödet, försvinner. Villkoren ersätts av grundvillkor, tidigare kallade tvärvillkor. För att få fullt gårdstöd måste du följa grundvillkoren. Alla som får gårdstöd kommer att få en extra inkomstjämnning per hektar för de första 150 hektaren jordbruksmark som de får gårdstöd för. Detta omfördelningsstöd är automatiskt och ingår i gårdsstödet.

Nötkreatursstöd och kompensationsstöd

Både nötkreatursstödet och kompensationsstödet kommer i den nya programperioden endast ha mindre regeländringar. För att vara berättigad till stöd krävs fortfarande att djuren ska vara märka, journalförda och rapporterade till CDB inom rätt tid, även om kravet försvinner från de nya grundvillkoren. Vissa märkningsregler som tidigare bara påverkade tvärvillkoren kommer från och med 2023 påverka stöden direkt.

Justerad ersättning

I nötkreatursstödet kommer fel som tidigare djurägare gjort i rapporteringen inte längre påverka den nya ägaren. I tidigare programperiod blev djuret inte stödberättigat resten av beräkningsperioden om en tidigare ägare gjort något fel.

I kompensationsstödet kommer ersättningen för de olika jordbruks-

typerna justeras, bland annat kommer ersättningen för jordbrukstyp 2 höjas för att minska skillnaden mellan typ 1 och typ 2. Omräkningsfaktorn för får och getter kommer att bli ändrad från 0,15 till 0,20, vilket innebär att det blir fem får eller getter per djurenhet, i stället för 6,67 som det var tidigare.

Miljöersättning för skydds-zoner

Ersättningen för skydds-zoner mot vattendrag finns kvar. Zonernas ersättningsberättigade bredd minskar från 20 meter till 10 meter. Det innebär att en skydds-zon mot vattendrag ska vara mellan sex och tio meter bred.

Autorita zonskiften

Du kommer att kunna autorita dina zonskiften i SAM Internet. Skydds-zonen ska ligga på åkermarken, inte över ett grundvillkorsdike. I övrigt

är det samma krav och skötsel som tidigare.

Grödan ska bestå av en vallgröda. Du får blanda in maximalt 15 procent baljväxter. Det är även tillåtet att så in insektsfrämjande arter.

Se över dina zoner

Zonen ska vara sådd senast den 30 juni första ansökningsåret och den får då inte ligga som insådd i någon skyddsgröda. Väljer du att etablera din skyddszon i en huvudgröda får du ansöka om åtagande och utbetalning för den nästa år, när zonen är på plats och består av endast vallgröda. Passa på att se över dina redan etablerade skydds zoner och lägg om de som inte uppfyller kraven. Ersättningen för anpassade skydds zoner kan du endast söka på erosionskänslig mark 2023.

Stöd till unga jordbrukare

Den övre gränsen för hur många hektar som du kan få stöd för höjs från 90 till 200 hektar.

Det blir krav på minst gymnasieexamen eller motsvarande utländsk utbildning, alternativt arbetslivserfarenhet inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäring från motsvarande 12 månaders heltidsarbete. Du som söker ska bifoga dokumentation till din ansökan. Kravet gäller alla som söker stödet 2023.

Skicka in dina intyg

För 2023 är det planerade stödbeloppet 109 euro per hektar. Exakt hur mycket pengar det blir beror på hur många som söker stödet och växelkursen mot euron. Intyg om och redovisning av ägarförhållanden ska ha kommit in till länsstyrelsen senast

den 13 april 2023. Om du redan har skickat intygen i samband med tidigare års ansökan och ägarfördelning är oförändrad kan du i stället bekräfta i ansökan att tidigare inskickat underlag fortfarande gäller.

Johanna Jensen
Enheten för jordbrukarstöd

Kristina Dieden
Enheten för jordbrukarstöd

Vilka stöd kan du söka?

Från 2023 kommer det ske förändringar i vilka stöd som går att söka. Nedan ser du de stöd som går att söka och vad som händer med de tidigare stöden.

Anna Johansson
Enheten för jordbrukarstöd

Stöd/ersättning	Befintliga åtaganden	Från 2023
Gårdsstöd	-	Stödet finns kvar
Förgröningsstöd	-	-
Nötkreatursstöd	-	Stödet finns kvar
Stöd till unga jordbrukare	-	Stödet finns kvar
Kompensationsstöd	-	Stödet finns kvar
Ersättning för betesmarker och slätterängar	Avslutas	Nya åtaganden kan sökas
Ersättning för ekologisk produktion	Avslutas	Ettårig ersättning
Ersättning för omställning till ekologisk produktion	Avslutas	-
Vallodling	Åtagandet fortsätter tiden ut	-
Ersättning för minskat kväveläckage	Avslutas	-
Ersättning för kolinlagring och minskat kväveläckage	-	Ny ettårig ersättning
Ersättning för skydds zoner	Avslutas	Nya åtaganden kan sökas
Ersättning för våtmarker och dammar	Åtagandet fortsätter tiden ut	Nya åtaganden kan sökas
Ersättning för precisionsjordbruk - planering	-	Ny ettårig ersättning
Restaurering av betesmarker och slätterängar	Åtagandet fortsätter tiden ut	Flyttas till Naturvårdsverket

Grundvillkor ersätter tvärvillkor

Från 2023 ersätts tvärvillkoren med grundvillkor. Många villkor är desamma som tidigare, men det är några förändringar. Vissa villkor tillkommer, några har ändrats och några har försvunnit. Här presenterar vi en kort överblick över vad som är ändrat.

Vissa regler, verksamhetskrav, finns redan i svensk lagstiftning och de måste alla följa, till exempel djurskyddsregler. Andra krav, normer, är miljö- och klimatrelaterade mål som alla EU:s medlemsstater måste nå upp till. Dessa finns uppräknade i EU:s regler för den gemensamma jordbrukspolitik.

Nya villkor

Nya grundvillkor som gäller från 2023 är:

- Villkor om uppdämning av vatten och uttag av vatten för annat än bevattning.
- Dokumentation vid spridning av avloppsslam.
- Hållbar användning av bekämpningsmedel.
- Vissa villkor som tidigare fanns i förgröningsstödet kommer från 2023 vara grundvillkor.
- Villkor om gröddiversifiering blir ersatta av växtföljd.
- Villkor om att skydda betesmarker och slätterängar i Natura 2000-områden blir ett nytt grundvillkor.

Villkor om ekologiska fokusarealer blir ersatta av miljöytor:

- Svartträda är inte godkänd som miljöyta.
- Miljöytorna får du inte använda för produktion. Salix, vallinsädd, mellangröda och kvävefixerande grödor inte är godkända miljöytor.
- Företag med ekologisk produktion behöver ha miljöytor.
- Gränsen för arealen åkermark på företag som behöver ha miljöytor sänks från 15 till 10 hektar. Det innebär att det bara är företag som har mindre än 10 hektar åkermark som är undantagna från villkoret.

Villkor som blir ändrade från 2023

Några villkor får skärpta regler:

- Buffertrensor längs vattendrag.
- Marktäckning under känsliga perioder.
- Skydd av fåglar.
- Marktäckning på sluttande åkermark.

Foto: Lars Johansson

Några villkor blir ändrade, gäller med övergångsregler 2023 eller från 2024:

- Skydd av betesmarker och slätterängar i Natura 2000-områden.
- Miljöytor, under 2023 kommer bevuxen träda få användas för produktion.
- Växtföljd, från 2024 men gäller även det som odlar 2023.
- Skydd av våtmark och torvmark, från 2024.

Tvärvillkor som inte finns med i grundvillkoren

Märkning, journalföring och rapportering av djur finns inte med i grundvillkoren. Brister här kommer däremot ge avdrag på alla djurrelaterade stöd. Läs mer om respektive stöd för att veta hur detta kan påverka dina stöd. Anmälan om TSE-sjukdomar försvinner från villkoren.

Undantag

För stöd för åtaganden som ligger kvar sen gamla perioden, till exempel vallstöd, kommer tvärvillkoren fortfarande att gälla.

Mer information om grundvillkoren hittar du på [jordbruksverkets webbplats](#).

Åsa Saletros

Enheten för jordbrukarstöd

Ny teknik för uppföljning av jordbruksmark

Från 2023 kommer vi ha ett nytt verktyg för att följa upp samtliga ansökningar om jordbrukarstöd via satellitbilder.

Målsättningen med det nya verktyget är att hjälpa dig som lantbrukare att göra rätt i din ansökan, vilket gör att utbetalningarna blir rätt. På sikt ska det leda till att Länsstyrelsen behöver göra färre fältkontroller, och att det blir färre ärenden där vi behöver återkräva tidigare utbetalda ersättningar.

Jämför bilder

Verktyget kommer analysera satellitbilder automatiskt. Programmet jämför bilder tagna vid olika tillfällen för att se om grundläggande krav för att få stöd är uppfyllda. Satellitbilderna kommer inte att användas till något annat än att följa upp de skiften du sökt stöd för. Bilderna från satelliterna är lågupplösta med stora pixlar på 10 x 10 meter vilket gör att det inte går att se detaljer som människor, djur, fordon eller små byggnader.

Tittar efter aktivitet

Vad vi tittar på 2023 är om ansökta skiften är jordbruksmark och om aktivitetskravet är uppfyllt på varje skifte. Med aktivitetskravet menar vi att på varje ansökt skifte ska du senast den 31 oktober ha genomfört en aktivitet av typen odling, jordbearbetning, bete, slagit av eller putsat. Verktyget kommer gradvis byggas ut så att fler stödvillkor kommer kunna följas upp från och med 2024.

Vad innebär detta för dig?

Om vi i analysen av satellitbilderna upptäcker avvikelser mot din ansökan kommer vi skicka brev till dig med instruktioner. Du får då möjlighet att genomföra de åtgärder som krävs för att inte få avdrag på stöden.

Du kan göra något av följande:

- Ändra eller ta bort hela eller delar av din ansökan. Det gäller till exempel om dina förutsättningar har blivit ändrade sedan du skickade in din ansökan och du inte har haft möjlighet att sköta marken på det sätt som du hade tänkt dig.

- Ladda ned mobilapplikationen i telefonen och skicka in ett geotaggat foto som styrker att du har genomfört aktivitet på ditt skifte. Ett geotaggat foto är ett foto med GPS-koordinater och tidpunkt när fotot är taget. Om du inte kan använda mobilapplikationen kan du ta hjälp av någon annan, som skickar in fotot via appen för din räkning.

Om du inte skickar in ett svar i form av en ändrad ansökan eller ett geotaggat foto kvarstår resultatet från uppföljningen. Beroende på resultatet riskerar du att få avdrag och sanktioner på dina utbetalningar av stöd.

Magnus Åhman
Enheten för jordbrukarstöd

▼ Skärmdumpar från mobilappen som Jordbruksverket lanserar i sommar. *Bilder: Jordbruksverket.*

Härmta skiften

Översikt skiften

Ta foto

Svar efter gränssökning

Nya ettåriga ersättningar

I den nya programperioden kommer det tre nya stöd. Alla tre är ettåriga ersättningar, vilket innebär att inga fleråriga åtaganden behövs för stöden.

Här kan du läsa mer om de olika stöden och vilka förutsättningar som gäller.

Kolinlagring och minskat kväveläckage

Ersättningen för kolinlagring och minskat kväveläckage är en ettårig miljö- och klimatersättning, som påminner om den tidigare miljöersättningen för minskat kväveläckage. Varje år kan du ansöka om utbetalning för en valfri areal, du behöver inget flerårigt åtagande. Ersättningen syftar till att minska växtnärläckaget från åkermark,

lagra kol i marken, och förbättra markbördigheten.

Det finns tre olika åtgärder du kan få stöd för.

Mellangrödor för kolinlagring

Du kan ansöka om ersättning för mellangröda på åkermarker som ligger inom stödområde 6-12 eller inom område 13 utan kompensationsstöd. Hela vårt län finns inom dessa områden. En mellangröda är en gröda som är insädd i eller efter skörd av huvudgrödan. Valet av arter i utsädesblandningen är fritt, men den ska innehålla högst 30 viktprocent baljväxter.

Fånggrödor för minskat kväveläckage

Som tidigare kan du ansöka om ersättning för fånggröda på åkermarker som ligger inom nitratkänsligt

område. Fånggrödan ska vara insädd i eller efter skörd av huvudgrödan.

En fånggröda får endast bestå av följande arter: vallgräs och vallbaljväxter (högst 15 viktprocent av utsädesblandningen), rättika, oljerättika eller vitsenap och i vissa fall höstråg eller westerwoldiskt rajgräs.

Fång- eller mellangröda?

Har du marker som ligger både inom nitratkänsligt område och stödområden 6-12 eller 13, får du ansöka om ersättning för mellangröda och för fånggröda, men på olika marker. Du kan inte söka båda ersättningarna på ett och samma skifte.

Från och med 2023 kommer det inte vara tillåtet att ansöka om fång- eller mellangröda på fälten där du odlar majs som huvudgröda.

Vårbearbetning

Du kan endast ansöka om ersättning för vårbearbetning på åkermarker inom nitratkänsligt område. Det går bra att ansöka om vårbearbetning på samma mark som fånggröda eller mellangröda. Marken ska ligga kvar obearbetad efter skörd, till efter den 31 december det året du ansöker om vårbearbetning. Du ska sedan så en ny huvudgröda på marken senast den 30 juni året efter.

På Jordbruksverkets webbplats finns information om stöd villkoren samt enhetsbeloppen för ersättningarna.

Ersättning för ekologisk produktion

De tidigare stöden för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion ersätts med ett gemensamt stöd som heter ekologisk produktion. Det betyder att oavsett om du har din produktion certifierad

som ekologisk eller i karens söker du samma stöd.

Gränsen blir fyra hektar

Ersättningen för ekologisk produktion blir en ettårig miljö- och klimatersättning. Det innebär att du måste söka på minst fyra hektar. De gårdar under fyra hektar som får nötkreatursstödet kan få direktstöd ändå, om det sammanlagda beloppet för direktstöd uppgår till 1 000 kronor. Även ekologiska gårdar måste följa grundvillkoren. I det nya stödet finns inte djurersättning för betesmark kvar. Däremot finns nu en bredare bedömning av grödkod 50. Det är bara vallgröda med grödkod 50 som kan ligga till grund för utbetalning för certifierade djur. Detta gäller inte grödkod 49. Därför är det viktigt att ekologiska producenter med djur söker grödkod 50.

Ersättning för fler grödor

Du kan få ersättning för fler grödor från och med 2023. Förslag på utökning av grödor är aprikos, persika, hasselnötter, valnötter, gojibär, kiwi eller minikiwi samt blåbärstry eller sibiriskt blåbär. På Jordbruksverkets webbplats finns information om stöd villkoren samt enhetsbeloppen för ersättningen.

Registrera dina djur

Jordbruksverket har lanserat en officiell svensk databas där kan du registrera dina ekologiska djur för försäljning och hitta ekologiska djur för inköp. Databasen heter OrganicXLivestock och du hittar den på se.organicxlivestock.com.

Precisionsjordbruk - planering

Precisionsjordbruk planering är en ny ettårig ersättning. Ersättningen ska bidra till att anpassa gödningen till grödans behov och undvika outnyttjad växtnäring kvar i marken, som riskerar att bli utlakad. Ersättningen ska även bidra till att minska risken att växtskyddsmedel sprids i vattenmiljön via de dräneringsbrunnar som finns på skiftet.

Du kan söka ersättningen på mark i nitratkänsligt område, men inte på åkermark i träda eller mark med permanenta grödor.

Planera odling och dokumentation

För att få ersättningen ska du:

- Ha en växtodlingsplan som inkluderar gödselplanering. Företagets alla åkermarksskiften samt permanent gräsmark på åkermark ska finnas med och anges med samma skiftesredovisning som i SAM-ansökan.
- Göra en växtnäringsbalans minst vart tredje år. Denna ska vara på gårdsnivå och all åkermark och permanent gräsmark på åkermark ska ingå.
- Ha en markkartering på skiftesnivå för de skiften som ingår i ansökan om ersättningen. Markkarteringen får högst vara tio år gammal.
- Analysera växtnäringsinnehållet i flytgödseln minst en gång om året.
- Ha en bevuxen zon runt dräneringsbrunnarna ovan mark på skiftet. Zonen ska vara två meter bred och sådd eller redan bevuxen med gräs eller blandning av örter och gräs.

För stödår 2023 ska du ha all dokumentation tillgänglig för kontroll senast sista ändringsdag för SAM-ansökan.

På Jordbruksverkets webbplats kommer det löpande information om stöden.

Myriam Coulombe
Enheten för jordbrukarstöd

Anna Johansson
Enheten för jordbrukarstöd

Foto: Erik Linnarsson

Förändringar i stöd till bete

Även om tiden för betessläpp i dessa dagar kan kännas avlägsen är det dags att börja tänka på dina betesmarker. 2023 sker en del förändringar i stödet till betesmarker och slätterängar.

Kravet att länsstyrelsen ska fastställa särskilda villkor för varje enskild mark med särskild skötsel försvinner. Vissa markklasser får i stället särskilda villkor som gäller för alla marker med samma markklass. Exempel på dessa är betesmarker med särskilda värden och skogsbeten. Ersättningarna kommer också att höjas på markklasser och komplement. Hur villkoren kommer att bli utformade är ännu inte bestämt. Håll utkik på Jordbruksverkets webbplats för information. Där finns även de nya ersättningsnivåerna.

Särskilda värden

Har du särskild skötsel på dina betesmarker och slätterängar med

särskilda värden? Skogsbeten, mosaikbeten och gräsfattiga marker har hittills haft en egen åtagandeplan med villkor för dina marker. Från och med 2023 försvinner villkoren i åtagandeplanen och blir ersatta med andra villkor. Därför är det viktigt att du noga läser informationen som du får i ditt beslut om åtagande.

Naturvårdsverket tar över

Ersättning för komplementen lövtäkt och bränning ingår inte längre i den gemensamma jordbrukspolitik. Ersättningar för dessa åtgärder kommer i stället Naturvårdsverket att hantera. De kommer också hantera ersättningar för stängsel mot rovdjur samt ersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar.

Dessa ersättningar kommer inte vara rättighetsbaserade, utan de kommer att bli prövade och prioriterade. Detta eftersom budgeten är begränsad. Ersättningarna kommer att bli utbetalade som schabloner-

sättningar. Exakt hur stöden kommer att bli utformade och hur du ska göra dina ansökningar är ännu inte bestämt. Mer information om detta kommer så småningom att finnas på Naturvårdsverkets webbplats.

Pågående åtaganden

Du som redan har ett pågående åtagande för restaurering av betesmarker och slätterängar söker stödet som vanligt i SAM-ansökan och ersättningen kommer Jordbruksverket att betala ut till dess att åtagandet blir avslutat.

Therese Lundell
Enheten för jordbrukarstöd

Få koll inför kontroll

Tiden går fort och kontrollsäsongen 2022 är bakom oss. Tack för att ni bidrar till att vi trivs på jobbet med fin och omväxlande natur, nyfikna och sällskapliga djur, som för det mesta samarbetar med oss, samt ert trevliga bemötande vid våra besök. Nu startar årets kontrollsäsong.

Under våren fokuserar vi på registerkontroller, för att därefter börja med areal- och grundvillkorskontroller.

Det kommer att bli en del förändringar, bland annat kring uppföljning av jordbruksmark och grundvillkoren. Läs mer i de övriga artiklarna här i Jordbiten och på Jordbruksverkets webbplats.

Vad innebär föranmälan för dig?

De flesta av våra kontroller får vi ringa och föranmäla, och berätta att vi kommer på besök. Möjligheterna att skjuta på en kontroll är små. Exempelvis säger EU-kommissionen att vårbruk, skörd eller arbete borta inte är godtagbara anledningar för att flytta fram en kontroll. Om du vid en djurmärkningskontroll inte kan närvara inom tidsfristen får du be någon annan att visa djuren, alternativt låta kontrollanten titta på djuren själv.

Utan föranmälan

Ofta kan vi utföra stora delar av en kontroll utan din medverkan, men med ditt godkännande, till exempel kontroll av grödor på åkrar eller örönmärken på utgångsdjur. Kräver vi din närvaro för att gå igenom journaler, växtodlingsplan eller annan dokumentation kan vi boka in ett senare tillfälle i närtid då vi slutför kontrollen. Vissa kontroller ska dock alltid ske utan föranmälan, till exempel på begäran av Jordbruksverket.

Hur kan du underlätta?

Största utmaningen vid en djurmärkningskontroll är att komma tillräckligt nära djuren för att kunna läsa av deras märken. Kontrollen blir mer effektiv om djuren är uppdelade i mindre grupper med god belysning, så vi ser djuren tydligt. Om djuren går ute underlättar det om de vid kontrolltillfället går att hålla i mindre fällor och gärna blir utfodrade lagom till att kontrollen börjar. Vårt tips till dig är att ha uppdaterade listor som visar i vilket utrymme eller hage varje djur befinner sig.

Om vi inte kan läsa av märken

Om det vid kontroll inte går att läsa av märkningen eller om dju-

rets identitet inte går att fastställa, till exempel om djuren är väldigt skygga, går på stora ytor eller har mycket smutsiga märken, skickar vi det ofullständiga kontrollresultatet vidare till Jordbruksverket. De kan i sin tur komma att ta beslut om förflyttningsförbud.

Hanna Lagerström
Enheten för jordbrukarstöd

Matilda Larsson
Enheten för jordbrukarstöd

Maximal tidsfrist som gäller vid föranmälan

- Grundvillkor - 24 timmar.
- Djurmärkning, djurstöd - 48 timmar.
- Arealbaserade kontroller - 14 dagar.

Nu kan du söka investeringsstöd igen

2023 förnyas jordbrukspolitiken i Sverige och resten av EU. Den strategiska planen beskriver landets jordbrukspolitik för åren 2023–2027.

Från januari i år går det att söka stöd via Jordbruksverkets Mina Sidor.

Totalt stödbelopp är begränsat

Alla ansökningar som kommer in blir poängsatta för att handläggarna ska kunna välja ut de ansökningar som får stöd, eftersom det totala stödbeloppet är begränsat. Det betyder att du inte är garanterad stöd bara för att du har sökt. Om du har blivit beviljad ett investeringsstöd 2022 eller tidigare räknas det inte in i det maximala stödbeloppet.

Vägledning i e-tjänsten

I din ansökan kan du få maximalt 1 000 poäng. För de olika stöden finns minimipoäng som du måste komma upp i för att kunna få stöd. För vissa stöd har vi gjort regionala prioriteringar i poängsättningen. Mer information om det finns på Länsstyrelsens webbplats.

Du som söker stöd får vägledning i e-tjänsten om vilka svar och underlag som du behöver lämna in. I e-tjänsten kan du också se hur vi bedömer uppgifterna och vilka krav som gäller för att få poäng.

Skicka med rätt bilagor

Ansökan om stöd ska bland annat innehålla:

- Detaljerad budget.
- Tillstånd, godkännanden eller avtal som krävs för att genomföra investeringen.
- Minst två offerter som visar att utgifterna är rimliga.
- Din senaste balans- och resultaträkning.

Foto: Helena Nilsson

Om företaget är så nystartat att du inte har någon balans- och resultaträkning ska ansökan innehålla senaste ägarens balans- och resultaträkning, alternativt öppningsbalansräkning för nystartat företag.

Det som är nytt från 2023 är att i vissa fall ska även de två senaste årsboksluten för företag som närtående person driver skickas in med ansökan.

Beslutsomgångar och utlysningar

För vissa stöd kommer det vara beslutsomgångar per kvartal, ansökningarna kan då skickas in löpande. För andra stöd kommer det vara utlysningar. Du skickar då in ansökan under en viss period. Information om när du kan skicka in ansökan finns på Länsstyrelsens webbplats.

Läs mer information, vilka villkor som gäller för de olika stöden och hur du söker på Jordbruksverkets och Länsstyrelsens webbplatser.

Anna Levinsson Bengtsson
Enheten för
landsbygdsutveckling

Sara Bäck
Enheten för
landsbygdsutveckling

När du skickar in din ansökan, se till att:

- Ansökan är komplett.
- Du har svarat på alla frågor.
- Du bifogat alla bilagor som krävs.

Nystart för stöd till investeringar och startstöd

Du kan få stöd om du investerar i ditt jordbruks- eller trädgårdsföretag. Stöden går att söka från och med 2023. Förädlingsstödet finns kvar i ungefär samma form under 2023, sedan kommer troligen ett nytt förädlingsstöd.

Nu kan du söka investeringsstöd och startstöd igen. Här kan du läsa om de viktigaste nyheterna.

Ökad konkurrenskraft

Syftet med stödet är att förbättra konkurrenskraften för jordbruks- och trädgårdsföretag genom att stödja investeringar som ökar produktiviteten och lönsamheten i lantbruksverksamheten.

Villkor för stöd

För att kunna få stöd måste du ha utgifter på minst 200 000 kronor. För energiskog gäller minst 100 000 kronor i utgifter. I Västra Götalands län kan du få stöd om maximalt 2 400 000 kronor inom en treårsperiod. Tiden räknas från det att din första ansökan om stöd kom in.

Du kan få stöd för 30 procent av de stödberättigade utgifterna. Är du 40 år eller yngre kan du få stöd för 40 procent, dock inte för energiskog och täckdikning. För investeringar för minskad ammoniakavgång kan du få 50 procent i stöd.

När kan du söka?

Det finns också nyheter i vilka minimipoäng som gäller för de olika åtgärderna och när du kan söka.

För djurstallar eller motsvarande för animalieproduktion och anläggning för torkning och lagring efter skörd är minimipoängen 500 poäng. Du kan söka löpande och det kommer att bli beslutsomgångar per kvartal.

För täckdikning på åkermark är minimipoängen 300 poäng. Länssty-

relsen planerar utlysning i februari och september 2023.

För anläggning av energiskog på åkermark, växthus och odlingstunnlar, investering för minskad ammoniakavgång och ny teknik/utrustning är minimipoängen 300 poäng och Länsstyrelsen planerar utlysningar i juni-juli 2023.

Diversifiering till annat än jordbruk

Syftet med stödet är att utveckla näringslivet på landsbygden. På så sätt skapas tillväxt och sysselsättning och företagens sårbarhet minskar genom ytterligare ben att stå på i verksamheten. Det kan handla om turism, upplevelser, omvårdnad, entreprenad och liknande. Du kan söka stödet om du eller en närstående till dig driver ett jordbruks- eller trädgårdsföretag i Västra Götaland och investerar i en diversifierande verksamhet.

Utgifterna måste vara högre än 100 000 kronor och du kan få 40 procent i stöd. Maximalt stödbelopp är 800 000 kronor inom en treårsperiod. Stöd får inte lämnas för investeringar där slutprodukter är jordbruksprodukter. Information om utlysning av stödet kommer att finnas på Länsstyrelsens webbplats.

Startstöd

Du kan få startstöd om du är 40 år eller yngre och startar, tar över eller skalar upp ett jordbruks- eller trädgårdsföretag. Syftet med stödet är att göra det lättare för unga att starta eller ta över en jordbruksverksamhet. Stödet ska främja generationsskiften.

Du kan få 150 000 kronor för ett halvtidsarbete eller 300 000 kronor för ett heltidsarbete. Stödet är öppet för ansökan nu. Ansökningar hanteras löpande under hela program-

Fortsättning på nästa sida >>

Foto: Anna Levinsson Bengtsson

perioden så länge pengarna räcker. För att du ska kunna få stöd måste din ansökan nå upp till 500 poäng.

Förädlingsstöd

Förädlingsstöden finns kvar att söka i gamla landsbygdsprogrammet. Beslut om nytt stöd för förädling i den strategiska planen kommer under 2023.

De stöd som går att söka från gamla landsbygdsprogrammet är förädlingsstöd för att skapa nya jobb

och förädlingsstöd för kortare livsmedelskedja och lokala marknader. Länsstyrelsen handlägger ansökningarna löpande i den turordning de kommer in. De ansökningar som är kompletta, stödberättigade och som kommer upp i minst 200 poäng kommer att ges stöd så länge pengarna räcker.

Läs mer information, vilka villkor som gäller för de olika stöden och hur du söker på Jordbruksverkets och Länsstyrelsens webbplatser.

Jovita Misiukiene
Enheten för
landsbygdsutveckling

Monica Ek-Remmerth
Enheten för
landsbygdsutveckling

Satsning på vattenbruk, småskaligt fiske och miljö

Skördefartyg vid musselodling. Foto: Karina Alburg

Nu kan du söka stöd inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027.

Den 1 december 2022 öppnade stöden inom det nya programmet. I programmet satsar Sverige på vattenbruk, det småskaliga, kustnära fisket och miljön. Programmet ska bland annat bidra till att utveckla konkurrenskraftiga företag inom fiske och vattenbruk, öka kompetens hos och samarbetet mellan branschens företag, organisationer och myndigheter samt skydda, bevara och återställa biologisk mångfald i sjöar och hav.

De flesta av stöden vänder sig till företag men det finns även stöd som universitet, producentorganisationer, kommuner och myndigheter kan söka. Ansökningar prioriteras genom urvalskriterier. De ansökningar som är kompletta, stödberättigade och som kommer upp i minst 200 poäng ges stöd så länge pengarna räcker. Det blir tre beslutsomgångar med avrop årligen men det kan också bli utlysningar inom stöden.

Karin Andrén
Enheten för landsbygdsutveckling

Eira Eksvärd
Enheten för landsbygdsutveckling

Att anlägga våtmark och bevattningsdamm

Foto: Henriksfälts Lantbruks AB

Tankarna kring en våtmark började hösten 2017. Hur skulle de ta sig an den låglänta marken, som alltid var sur och svårbrukad? Dika ut var ett alternativ. Att schakta och bygga en damm var ett annat. Ett alternativ som kändes bättre och naturligt.

Henrik Nilsson och hans kollegor på lantbruksföretaget Henriksfälts Lantbruks AB mellan Simrishamn och Ystad håller just nu på att bygga en kombinerad våtmark och bevattningsdamm. Planen är att schaktningen ska vara klar under vår-vintern 2023. Under året ska växtlighet växa upp och bygga rot-system på vallarna, för att minimera erosion. Slutligen ska de fylla de två dammarna till säsongen 2024, och vara redo att bevattna.

Grönsaksodling

Arealen de kommer kunna bevattna är cirka 60 hektar. En areal de på sikt funderar på att odla grönsaker på. Henrik är dock positiv till att bevattna både spannmål, raps och sockerbetor, men införstådd med att det finns en annan ekonomi vid bevattning av specialgrödor.

Två delar

Simrishamns kommun är huvudman för projektet och Naturvårdsingenjörerna har varit med och projekterat. Projekteringen består av en våtmark sammankopplad med en bevattningsdamm. I Västra Götalands län finns det två separata stöd att söka; bevattningsdammar och våtmark för olika ändamål. Läs mer om detta på kommande sidor.

Leder om vattnet

Vattnet som kommer till anläggningen är dagvatten från kommunen. Dagvattnet leds till en bäck, där ett anslutningsrör kommer att leda vattnet till ett vattenmagasin. I vattenmagasinet finns en pump som kommer pumpa vattnet till våtmarken. Våtmarken är 0,5 meter djup. När våtmarken är full rinner vattnet över till bevattningsdammen, som är 2,5 meter djup. Djupen är anpassade efter naturliga förutsättningar. Projektets vattenyta blir 4,8 hektar och totala areal 8 hektar.

Gynna flora och fauna

Vattnet som samlas in kan användas till att öka potentialen på omkring-

liggande fält, och dessutom bli en bra livsmiljö för både flora och fauna. Henrik menar att våtmarkens förmåga att hålla grundvattennivån också är en viktig faktor. Och att de bidrar till en bestående förbättring.

Tips om tid

Henrik menar att den största svårigheten i projektet har varit tiden. Projektet har tagit lång tid och flera myndigheter är inblandade. Under projektets gång har projekteringen ändrats, vilket bitvis har varit frustrerande och energikrävande. Så, ett tips är att försöka hålla projekttiden så kort som möjligt, för att bibehålla gnistan och engagemanget. Men äntligen är de i gång och har en tidsplan som ser ut att hålla.

Amanda Jemsund
Enheten för
landsbygdsutveckling

100 procent i stöd för dina vattenvårdsåtgärder

Det finns flera möjligheter till stöd för dig som vill satsa på åtgärder i vatten. Åtgärderna du gör ska leda till minskat näringsläckage eller bevara biologisk mångfald i odlingslandskapet. Nu kan du som vill investera i våtmarker, dammar eller andra vattenvårdsåtgärder få 100 procent i stöd.

I stödet finns nu tre olika inriktningar:

Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar för retention av kväve eller fosfor

Du kan söka stöd till våtmarker och dammar som utformas för att effektivt rena vatten från näringsämnen i områden med hög näringsbelastning. Fosfordammar är en särskild form av mindre våtmarker och dammar som är utformade för att fånga upp fosfor.

Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar för biologisk mångfald

Du kan söka stöd till våtmarker och dammar som utformas för att gynna särskilda naturtyper och arter som är beroende av våtmarker i odlingslandskapet.

Övriga vattenvårdsåtgärder

Du kan söka stöd till investeringar som bidrar till att minska övergödning eller effekter av fysisk påverkan orsakad av jordbruket. Nedan får du några exempel:

- Kalkfilterbäddar
- Tvåstegsdiken
- Reglerbar dränering
- Avfasning av dikeskanter
- Återmeandra vattendrag
- Anpassa eller ta bort kulvertar
- Skapa lekbottnar för fisk

Vem kan söka?

Stöden riktar sig till dig som har ett jordbruks- eller trädgårdsföretag. Du som söker ska äga marken där investeringen görs, eller ha tillstånd av markägaren att genomföra investeringen.

Ökade stödbelopp

När det gäller stödbelopp finns några olika nyheter i denna stödperiod. Du kan få 100 procent av de stödberättigande kostnaderna. Maxbeloppen för vad du kan få i stöd är också höjda:

- 400 000 kronor per hektar för våtmarker och dammar.
- 600 000 kronor per hektar för fosfordammar.
- 1 000 kronor per meter för tvåstegsdiken.

Förenklningar för dig

För dig som vill satsa på åtgärder i vatten finns också några förenklningar med ansökan och i beslutsprocessen. De viktigaste är:

- Du behöver inte invänta ett förhands- eller startbesked för att påbörja din investering.
- Du kan få stöd för utgifter och kostnader som har fakturadatum eller betalningsdatum tidigare än den dag Länsstyrelsen fått din ansökan om stöd.
- Du kan ansöka om förskott så snart du blivit beviljad stöd.
- Länsstyrelsen kan fatta beslut om stöd innan du fått dina tillstånd eller godkännanden. Men du måste ansökt om eller gjort din anmälan om vattenverksamhet och bifoga en kvittens på det i din ansökan.

[På Jordbruksverkets webbplats kan du läsa mer om hur du söker stöden för vattenåtgärder.](#)

Anna-Carin Odén

Enheten för landsbygdsutveckling

Lena Sandell

Enheten för landsbygdsutveckling

Nytt stöd för bevattningsdammar

En nyhet i den strategiska planen är att du kan söka stöd för att anlägga en bevattningsdamm för att lagra vatten.

Vattnet kan till exempel vara sådant som du samlat under delar av året med hög nederbörd, komma från dränering eller ledas in från vattendrag. Du kan sedan använda vattnet för att bevattna dina grödor.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län kommer ha en utlysning under juni-juli 2023, då du kan söka stöd för bevattningsdamm.

Risk för vattenbrist?

Du kan se på en karta om det finns risk för vattenbrist i ditt område. Kartan hittar du på Jordbruksverkets webbplats.

Tänk på att uttag av vatten för att fylla dammen är vattenverksamhet och ska vara anmäld till Länsstyrelsen och beslutad eller godkänd av domstol innan du kan få ett beslut om stöd. Att anlägga dammen kan också kräva anmälan eller tillstånd, om den ligger i ett område som täcks av vatten vid högsta förutsägbara vattenstånd. Det räcker med att skicka in en anmälan, alla typer av

vattenverksamhet handläggs samtidigt. Gör gärna din anmälan i god tid.

[Läs mer om regler för vattenverksamhet och vattenuttag på Länsstyrelsens webbplats.](#)

[På Jordbruksverkets webbplats kan du läsa mer om hur du söker stöd för bevattningsdammar.](#)

Lena Sunnanquist
Enheten för
landsbygdsutveckling

Satsa på kalkfilterdiken

Är du lantbrukare och har problem med stående vatten på din åkermark? Lösningen kan vara att anlägga ett kalkfilterdike i samband med täckdikning. En oslagbar kombination, väl värd pengarna.

Ett kalkfilterdike är ett täckdike där återfyllnadsmassorna blandas med strukturkalk innan det läggs igen. Strukturkalken bildar stabila leraggregat som effektivt binder fosfor och leder till en hållbar och lucker återfyllnad, med god vattengenomsläpplighet. Lerjordarna torkar snabbare och du kommer tidigt ut i fält på våren. Tack vare en jämnare infiltration av ytvatten till dräneringsrören minskar risken för fosforläckage ut i dräneringsvattnet.

Sök i vår

Du kan få 50 procent stöd till kalkfilterdiken inklusive täckdikning, om

du gör dem i kombination. Det går att söka stödet i vår. För att få stödet ska 90 procent av din åkermark ha en lerhalt på över 15 procent. Om du är inom ett område där det är risk för övergödning ökar dina chanser att få stöd.

[På Jordbruksverkets webbplats kan du läsa mer om hur du söker stöd för kalkfilterdiken.](#)

Madeleine Svärd
Enheten för
landsbygdsutveckling

Foto: Christer Larsson

Ökad självförsörjning med vall och bioraffinaderier

Bioraffinaderier som processar vall till proteinkoncentrat har många fördelar. Proteinkoncentratet kan ersätta soja och pressrest kan användas till foder eller biogas. Dessutom är det bra att få in vall i spannmålsdominerade växtföljder. Självförsörjningsgraden ökar och vall har lägre påverkan på klimatet än spannmål.

Ökad vallodling har många olika miljömässiga fördelar som minskat växtnäringsläckage, ökad kolinlagring i marken och minskat bekämpningsbehov. Ett problem med ökad vallodling är ofta avsättningen. I projektet Green Valleys har de testat att använda vall, både färsk och ensilerad, som råvara i ett bioraffinaderi för att producera pressaft, presskaka, proteinkoncentrat och brunjuice. Pressaften går till exempel att använda för blötutfodring av svin. Presskakan går att använda till

utfodring av nötkreatur eller som substrat för biogasproduktion. Det är möjligt att vidareförädla pressaften till ett proteinkoncentrat och en brunsaft. Brunsaften går också att använda i biogasproduktion.

Ersätt med lönsam vall

För gårdar med spannmålsdominerade växtföljder kan lönsamheten öka per hektar spannmål genom att få in vall i växtföljden. Beräkningar på detta visar att lönsamheten ökar i hela växtföljden om resultatet är tillräckligt högt även i vallodlingen.

Varför ökar lönsamheten per hektar när vall kommer in?

- Den ersätter mindre lönsamma grödor.
- Den ger ökade skördar i spannmål- och oljeväxtodling.
- Den ger minskade insatser per ton producerad spannmål och raps.

Bättre självförsörjning

Vi kan förbättra självförsörjningen i Sverige om vi bygger bioraffinaderier som använder vall. Sverige liksom EU exporterar spannmål och importerar soja. Om vi odlar vall i stället för spannmål ökar hektarskördarna i spannmål. Om vallen processas i ett större bioraffinaderi blir ungefär 17 procent av torrsubstansen i vallen ett proteinfoder med likartat protein som i soja. Därmed kan vi minska behovet av importerad soja. Om vi odlar baljväxtvallar minskar behovet av handelsgödselkväve som importeras till Sverige. Även detta har en positiv inverkan på självförsörjningen.

Mindre import

Vid större bioraffinaderiet är det framför allt tre produkter som produceras i bioraffinaderiet: proteinkoncentrat, presskaka och brun-

▼ Dekantercentrifug för separering av proteinpasta och brunjuice från färsk grönjuice. Foto: Åsa Flodin.

juice. Presskakan kan till exempel användas till foder för nötkreatur. Presskakan och brunjuicen går även att använda för biogasproduktion. Om vi använder det för biogasproduktion ökar den inhemska producerade energin, vilket minskar Sveriges behov av importerad energi. Vidare kan rötresten från biogastillverkning användas som gödselmedel, vilket minskar behovet av importerad handelsgödsel.

Minskad bekämpning och ökad produktion

Med introduktion av vall i spannmålsdominerade växtföljder minskar bekämpningsbehovet per hektar av två skäl. Framför allt är det betydligt mindre kemisk bekämpning i vall än i spannmålsgrödorna. Dessutom minskar behovet av kemisk bekämpning i spannmålsodlingen något.

Både mer protein och foderenergi produceras i växtföljden med vall, jämfört med växtföljden utan vall. Vi har gjort beräkningar för växtföljder för de bördigare delarna av Västra Götaland med vall, som visar att produktionen av protein är 37 procent högre och produktionen av foderenergi 14 procent högre i växtföljden med vall, jämfört med växtföljden utan vall. Även ökade skördar av spannmål har en positiv effekt på självförsörjningen.

Två affärskoncept

I projektet Green Valleys har de bland annat studerat två koncept kring bioraffinaderier. Det ena är en småskalig anläggning på gårdsnivå, och det andra är storskaligt vid en större biogasanläggning, som använder vall som råvara för biogasproduktion.

För det småskaliga konceptet har erfarenheter och idéer hämtats från demonstrationsanläggningen på Naturbruksskolan Sötåsen. I konceptet är det tänkt att vall processas i bioraffinaderiet som står på gården. En tänkbar kapacitet på anläggningen är cirka 0,5 ton torrsubstans (ts) per timme. Om de använder både färsk vall och ensilerad vall är en an-

▲ Här pressas den proteinrika juicen ur grönmassan. Foto: Åsa Flodin.

tagen driftstid i 600 timmar per år. De behöver processa cirka 800 ton ts/år för att få lönsamhet i anläggningen. Det motsvarar 100–150 hektar vall. Detta gäller med 2020 års prisförutsättningar.

Extra steg i större anläggning

Hösten 2021 invigdes BioRefine i danska Nybro. Ägare är DLG, Danish Agro och DLF. Det är ett stort bioraffinaderi som ska processa vall från cirka 3 000 hektar. Årsproduktionen 2022 beräknas till cirka 7 000 ton proteinkoncentrat med ett proteininnehåll på ungefär 50 procent.

I projektet Green Valleys har vi gjort beräkningar på detta större bioraffinaderi, som ligger vid en stor biogasanläggning som använder färsk vall som råvara för biogasproduktion. Där antas att 17 procent av den färska vallens torrsubstansskörd blir ett proteinkoncentrat med proteinhalt på 46 procent.

Fördelaktig placering

Produktion av proteinkoncentrat i ett bioraffinaderi som ligger i anslutning till en biogasanläggning som ändå använder vall som råvara är ur kostnadssynpunkt en av de mest fördelaktiga placeringarna för ett bioraffinaderi. I ett sådant fall kan vi lite förenklat säga att produktionen av proteinkoncentrat blir ett extra steg när de ändå använder vall i biogasanläggningen samt brunjuicen och pressresten från bioraffinaderiet används i biogasanläggningen.

Håkan Rosenqvist
Chalmers Tekniska Högskola

Foto: Västra Götalandsregionen

Världsunik anläggning för framtidens fordonsgas

På Naturbruksskolan Sötåsen i Töreboda står en världsunik biogas-anläggning, där de med hjälp av askfilterteknik producerar fordonsgas direkt till gårdens egna fordon. Anläggningen är numera en del av gårdens produktion, men den har också ett större uppdrag än så.

Förutom att förse skolan med egenproducerad fordonsgas ska den också fungera som en föregångare och bryta ny mark för småskalig produktion av biogas. Den ska svara på frågor som hur vi bäst får logistiken att fungera, hur produktionen blir lönsam och hur framtidens gårdsanläggningar kommer se ut.

Anläggningen är ett resultat av många års forsknings- och utveck-

lingsarbete, som RISE, Research Institutes of Sweden, i huvudsak har drivit, och där Västra Götalandsregionens Naturbruksskolan Sötåsen har fungerat som testmiljö.

Cirkulär väg till småskalig produktion

Rå biogas är en blandning av metan och koldioxid. För att kunna tanka den i fordon behöver koldioxiden tas bort. Det kallas för att uppgradera gasen. Men att uppgradera gas har hittills varit förknippat med stora kostnader. Den teknik som traditionellt används blir inte billigare för att den skalas ner. Produktionen lönar sig därför bara för stora, etablerade anläggningar.

Därför testar skolan nu konceptet som kallas askfilterteknik. Metoden

bygger på att använda bibränsleaska från värmeverk, som läggs i stora filter. Askan binder koldioxiden när gasen går igenom filtren. Den förbrukade askan går sedan att sprida i skogsmark. Askan bidrar då med viktiga näringsämnen till skogen och sluter kretsloppet när den förs tillbaka.

En tioårig forskningsresa

Grunden till den anläggning som idag står på Naturbruksskolan Sötåsen började läggas redan 2012.

– Vi har gjort hela resan från en labbidé till något som kan användas och fungerar i verkligheten. Det enda som är kvar är det sista steget, att konceptet tar steget ut på marknaden, berättar Henrik Olsson, som

är en av de forskare på RISE som utvecklat konceptet.

Redan 2012 gjorde RISE de första labbförsöken. Därefter följde de upp med att bygga en mindre pilotanläggning som hade syftet att verifiera labbförsöken. 2015 tog de nästa steg, att bygga en konceptpilot, för att testa systemet i verklig miljö. Det var nu Naturbruksskolan Sötåsen som in i bilden som den gård där anläggningen byggdes. Konceptpiloten var på många sätt en föregångare till den anläggning som står där nu. Systemet liknade dagens anläggning och askfiltren såg i stort sett likadana ut. Skillnaden var att anläggningen var manuell och krävde handpåläggning för varje moment.

Del av gårdens produktion

De senaste åren har mycket hänt på Sötåsens anläggning. Styrsystemet är automatiserat och de har jobbat för att hitta lösningar för hur det blir så användbart som möjligt. Numera är anläggningen en del av gårdens produktion och skolans personal sköter driften tillsammans med elever. Både personbilar och tyngre fordon använder tankstationen som finns i anslutning till biogasanläggningen.

– Det är otroligt värdefullt att våra elever kan få se och ta del av den nya tekniken och få med sig det till sitt framtida yrkesliv. På Sötåsen jobbar vi med ekologisk produktion och har mycket fokus på att ta vara på gårdens resurser och jobba med ett cirkulärt tankesätt. Möjligheten att producera och tanka egen gas är ett bra exempel på det, säger Anders Assarsson, yrkeslärare på Sötåsen.

Ekonomiska förutsättningar

Ekonomi är en viktig fråga för att konceptet ska kunna bli verklighet och komma ut på marknaden. Hur ser kalkylen ut? Kommer investeringen att återbetala sig? Och vilka förutsättningar krävs för att gå med vinst?

– Det finns två utmaningar som måste lösas innan man kan tjäna på sin gårdsanläggning. Dels behöver

man få till en bra affär och logistik kring askan. Dels gäller det att själv kunna använda eller sälja tillräckligt med fordonsgas, berättar Henrik.

Beräkningar på olika scenarier är genomförda under hösten. Sammanfattningsvis finns det tre scenarion som ser ut att kunna ge en ekonomisk vinst. Det första steget innebär en anläggning med långsamtankning som kan förse någon traktor och några personbilar med gas. Steg två är en manuell snabbtankning där gasen tankas från gasflaskor till fordonet. Det tredje, och mest omfattande scenariot, är en anläggning med en automatiserad tankstation, som gör det möjligt att producera och sälja större mängder gas.

Framtidens produktion av fordonsgas

Askfiltertekniken ser på många sätt ut att vara en lovande lösning för att producera fordonsgas småskaligt. I framtiden skulle det kunna bidra till en bättre försörjningstrygghet på landsbygden, eftersom vi kan producera fordonsgas lokalt och tankstationerna blir fler. Det gör också att vi kan utnyttja träaskan från värmeverk i högre grad än idag.

– Det finns goda förutsättningar för att detta ska bli konkurrenskraftigt och kunna etablera konceptet på svenska lantbruk och mindre reningsverk, avslutar Henrik.

Sofie Liljegren
Västra Götalandsregionen

Premiärtankning av biogas vid invigningen av anläggningen på Naturbruksskolan Sötåsen. Foto: Västra Götalandsregionen

Se hur du bränner ängs- och betesmark

Att bränna ljung eller gammalt gräs i ängs- och betesmarker är en bra metod för att få en artrikare flora och en mer väl- och lättskött mark. Nu finns det en film på Länsstyrelsens webbplats där du kan se hur du gör. Det finns också möjlighet att få en filmvisning hos er.

Människan har i alla tider använt elden för att förbättra betet i betesmarker och göra slåtterängarna mer lättskötta. Många arter av växter och insekter är gynnade av att det brinner ibland. Bränning kan även idag vara en enkel och bra metod för att komplettera bete och slåtter och gynna en extra artrik natur. Men då är det viktigt att vi eldar på ett säkert sätt. Nu finns det en ny informationsfilm och ett faktablad om bränning i ängs- och betesmark på Länsstyrelsens webbplats. Sök på Naturvårdsbränning.

Boka en filmvisning

Om ni är en grupp eller förening som vill lära er mer om bränning finns det möjlighet att en rådgivare från Länsstyrelsen kommer till er, visar filmen och pratar mer om hur ni eldar säkert och vilken nytta det kan göra. Hör då av dig till mig på e-postadress ingvar.claesson@lansstyrelsen.se för bokning. Möjlighet till filmvisning och information finns fram till mitten av april 2023. Det är först till kvarn som gäller. Är intresset stort är det möjligt att aktiviteten återkommer nästa säsong.

Att tänka på vid bränning

De viktigaste sakerna du ska tänka på vid bränning av gräs och ljung är att du ska ha vattnade brandgator runt hela ytan och att du alltid ska elda i motvind. Då brinner det sakta och lugnt och med ett gott

resultat. För att gynna mångfalden är det viktigt att det brinner ända ner till markytan. Bränningen bör du göra under mars eller april då det är riktigt torrt men ännu så kallt i jorden att insekterna ännu inte vaknat. Bränningen gör främst nytta på magra och torrare marker som är mer blomrika. I filmen kan du få många praktiska tips.

Ekonomiskt stöd

Ersättning för bränning av ängs- och betesmark ingår inte längre som ett komplement i miljöstödet. Istället kommer det ett motsvarande stöd som Naturvårdsverket ansvarar för. Information kommer på Naturvårdsverkets webbplats.

[Läs mer om naturvårdsbränningar på Länsstyrelsens webbplats.](#)

Ingvar Claesson
Enheten för
landsbygdsutveckling

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Europeiska jordbruksfondens för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Kurser och rådgivning inom landsbygdsprogrammet

Du anmäler dig till kurserna via **Kalendern** på Länsstyrelsens webbplats, om inget annat anges.

Om du avbokar deltagande efter sista anmälningsdatum eller om du uteblir från aktiviteten får du betala hela avgiften. Länsstyrelsen fakturerar avgiften i efterhand.

Hästen och miljön

Seminarium

Kom och inspireras till åtgärder för minskad övergödning från hästhållning samt hästen som naturvårdare. Du får också höra om vad hästar kan bidra med som naturvårdare. Vi lyssnar bland annat på hur Åse Ericsson, hästföretagare, löser dessa frågor i sin hästhållning utanför Falköping.

Plats & tid

Logården, Odensåker, Tidavad
den 1 mars kl 10-14.30, fika från 9.30.
[Anmälan senast den 20 februari.](#)

Avgift

Träffen är kostnadsfri. Du betalar din lunch på plats.

Frågor

Åsa Flodin 010-224 52 39
asa.flodin@lansstyrelsen.se

Lär dig mer om precisionsteknik

Kurs

Utvecklingen av precisionsteknik går framåt på många fronter. Fokus dessa dagar är gödning och utsäde. Det är viktigt att lägga rätt mängd på rätt plats för både lönsamhet och miljö.

Plats & tid

Nuntorps Gård, Brålanda
den 3 mars kl 8.45-16.
[Anmälan senast den 24 februari.](#)

Vara folkhögskola, Vara
den 7 mars kl 8.45-16.

[Anmälan senast 28 februari.](#)

Avgift

Ingen avgift. Du betalar för fika på plats och Gröna Möten bjuder på lunch.

Frågor

Kristian Jochnick 010-224 55 90
kristian.jochnick@lansstyrelsen.se

Åsa Käck 010-224 56 18
asa.kack@lansstyrelsen.se

Hur påverkar det nya ekostödet dig?

Informationsträff

Är du ekoproducent eller funderar på att bli? Hur kommer det nya ekostödet att påverka dig? Välkommen till denna informationsträff där vi kommer att prata om ekostödet samt räkna på i vilka fall eko är lönsamt.

Plats & tid

Jaktstugan i Rotviksbro, Uddevalla
den 13 mars kl 18.30-21.30.
[Anmälan senast 5 mars.](#)

Naturbruksskolan Sötåsen, Töreboda
den 16 mars kl 18.30-21.30.
[Anmälan senast den 9 mars.](#)

Avgift

Träffen är kostnadsfri, Länsstyrelsen bjuder på fika.

Frågor

Åsa Käck 010-224 56 18
asa.kack@lansstyrelsen.se

Ta hand om din jordkällare

Kurs

Är du intresserad av att veta mer om din jordkällare? Kanske funderar du på hur du ska sköta jordkällaren så att den finns kvar i 100 år till. Källare är ett klimatsmart, grönt alternativ och ett billigt "kylskåp".

Plats & tid

Tjörns Hembygdsgård, Hjalteby
den 22 mars kl 18-20.30.
[Anmälan senast den 14 mars.](#)

Avgift

Träffen är kostnadsfri, men du betalar för fika.

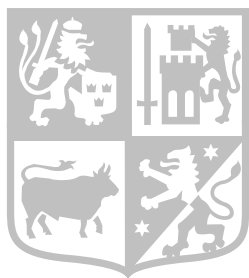
Frågor

Ann-Charlott Hajdu-Rafis
010-224 56 06 ann-charlott.hajdu-
rafis@lansstyrelsen.se

Posttidning B

Länsstyrelsen Västra Götaland
403 40 Göteborg

Välkommen till information om stöd

Välkommen till informationskväll om de stöd som går att söka inom Sveriges strategiska plan 2023–2027. Den strategiska planen innefattar både stöden i landsbygdsprogrammet (projektstöd och investeringsstöd,) samt de jordbruksstöd som ingår i SAM-ansökan.

Plats & tid

Väne-Ryrs Byalagslokal, mellan Uddevalla och Vänersborg, den 8 mars kl 19–21. Vi börjar 18.30 med kaffe.

[Anmälan senast den 28 februari.](#)

Friggeråkers Bygdegård, Falköping, den 14 mars kl 19–21. Vi börjar 18.30 med kaffe.

[Anmälan senast den 6 mars.](#)

Anmäl via Kalendern på Länsstyrelsens webbplats eller direkt till Louise Christensson på telefon 010-224 53 58. Får du förhinder efter att du anmält dig, hör av dig till oss.

Illustration: Rebecca Elfast

Använd betesförmedlingen

Söker du betesdjur eller betesmark? Då kan du använda vår betesförmedling, som du hittar på Länsstyrelsens webbplats.

Nu finns en kartfunktion i vår digitala betesförmedling. Det blir ännu enklare för dig att hitta mer betesmark och för dig som har mark att finna nya betesdjur. Lägg gärna in din egen intresseanmälan direkt i kartan.

Naturliga ängs- och betesmarker är bland de mest artrika miljöerna i odlingslandskapet. De innehåller foderresurser som

betesdjur kan nyttja och betesdjuren bidrar i sin tur till stor biologisk mångfald. Länsstyrelsen vill med betesförmedlingen underlätta för dig med djur och för dig med betesmark att hitta bra lösningar. Det tjänar både djurhållare, markägare och ett rikt odlingslandskap på.

Lina Ahnby

Enheten för Landsbygdsutveckling

Kontakta oss:

Länsstyrelsen Västra Götaland
403 40 Göteborg

Tel: 010-224 40 00

E-post: vastragotaland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland

Landsbygd Västra Götaland
Rikt odlingslandskap VG
Bredband i Västra Götaland

Eko i Västra Götaland
Matlänet

Besök våra kontor:

Borås
Västerlånggatan 17

Skara
Klostergatan 13

Göteborg
Södra Hamngatan 3

Uddevalla
Skansgatan 3